

	ΑΠΟ 22/12/2018 ΕΩΣ 05/01/2019
	1η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Ημερομηνία: Πέμπτη 27 Δεκεμβρίου 2018
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Κείμενο

Exclūsus ab insidiatōribus Caligulae, recesserat in diaetam, cui nomen est Hermaeum. Paulo post rumōre caedis exterritus prorepsit ad solarium proximum et inter vela praetenta foribus se abdidit.

Bello Latīno T. Manlius consul nobili genere natus exercitui Rōmanōrum praefuit. Is cum aliquando castris abīret, edixit ut omnes pugnā abstinērent. Sed paulo post filius eius castra hostium praeterequitāvit et a duce hostium his verbis proelio laccessītus est:

Quodsi forte, ut fit plerumque, cecidērunt, tum intellegitur, quam fuerint inopes amicōrum. Hoc est quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem: «Tum intellexi, quos fidos amīcos habuissem, quos infīdos, cum iam neutris gratiam referre poteram»

A1. Να γράψετε τη μετάφραση των παραπάνω κειμένων.

Μονάδες 40

B1α. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

insidiatōribus : την αφαιρετική του ενικού αριθμού

cui : την αφαιρετική του ενικού αριθμού στο θηλυκό γένος

caedis : την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό

se : τη δοτική του ενικού αριθμού στο α ' πρόσωπο

	ΑΠΟ 22/12/2018 ΕΩΣ 05/01/2019
	1η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

exercitui : τη γενική του ενικού αριθμού

proelio : την ίδια πτώση στον άλλον αριθμό

inopes : τη γενική πληθυντικού αριθμού στο ίδιο γένος

hoc : την ονομαστική πληθυντικού αριθμού στο ουδέτερο γένος

quos: την αφαιρετική ενικού αριθμού στο θηλυκό γένος

neutris : την ονομαστική ενικού αριθμού στο αρσενικό γένος

Μονάδες 10

B1β. proximum: να γράψετε το αρσενικό γένος στην ίδια πτώση και ίδιο αριθμό στον συγκριτικό βαθμό (μονάδα 2) και, στη συνέχεια, να σχηματίσετε το επίρρημα στους τρεις βαθμούς (μονάδες 3).

Μονάδες 5

B2α. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθέναν από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους:

Exclūsus : το γ' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα στην άλλη φωνή

recesserat : το α' πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή

exterritus : το β' ενικό πρόσωπο της οριστικής παρακειμένου στην άλλη φωνή

prorepsit : το σουπίνο στην αιτιατική πτώση

praefuit : το απαρέμφατο ενεστώτα

abīret : το ίδιο πρόσωπο στην υποτακτική του υπερσυντελικού στην ίδια φωνή

abstinērent : την αιτιατική ενικού της μετοχής του μέλλοντα στο θηλυκό γένος

fit : το γερουνδιακό στην ονομαστική ενικού αριθμού στο αρσενικό γένος

cecidērunt : τη δοτική πληθυντικού αριθμού της μετοχής μέλλοντα στο ουδέτερο γένος

	ΑΠΟ 22/12/2018 ΕΩΣ 05/01/2019
	1η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

fuerint : το γ' πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής μέλλοντα

dixisse : το α' πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής παρατατικού στην άλλη φωνή

Μονάδες 11

B2β. ferunt: Να γράψετε το β'ενικό και β'πληθυντικό της οριστικής και προστακτικής ενεστώτα της ίδιας φωνής.

Μονάδες 4

Γ1α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων:

Caligulae, se, consul, a quo, Tarquinium

Μονάδες 5

Γ1β. «quod Tarquinium dixisse ferunt exulantem»: να αναδιατυπώσετε την πρόταση αντικαθιστώντας το ρήμα ferunt με το ρήμα fertur. Να επιφέρετε τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 3) και να τις αιτιολογήσετε (μονάδες 2).

Μονάδες 5

Γ1γ. «filius [...] a duce hostium his verbis proelio lacessitus est»: να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική.

Μονάδες 3

Γ1δ. natus: να αναλύσετε τη μετοχή στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση

Μονάδες 2

Γ2α. «Quodsi forte cecidērunt, tum intellegitur»: να μετατρέψετε τον υποθετικό λόγο έτσι ώστε να εκφράζεται αντίθεση προς την πραγματικότητα α) στο παρόν (μονάδες 2) και β) στο παρελθόν (μονάδες 2).

Μονάδες 4

	ΑΠΟ 22/12/2018 ΕΩΣ 05/01/2019
	1η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Γ2β. Αφού καταγράψετε, να αναγνωρίσετε το είδος των δευτερευουσών προτάσεων που υπάρχουν στα κείμενα (μονάδες 2) και να δηλώσετε τη συντακτική τους λειτουργία (μονάδες 2).

Μονάδες 5

Γ2γ. exclūsus: να αναλύσετε τη μετοχή σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση, εισαγόμενη με τον σύνδεσμο *postquam* (μονάδα 2) και να αιτιολογήσετε την έγκλιση εκφοράς της (μονάδα 1).

Μονάδες 3

exterritus: να αναλύσετε τη μετοχή σε δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση, ώστε να εκφράζεται αιτιολογία ως αποτέλεσμα εσωτερικής, λογικής διεργασίας.

Μονάδες 3

	ΑΠΟ 22/12/2018 ΕΩΣ 05/01/2019
	1η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Ημερομηνία: Πέμπτη 27 Δεκεμβρίου 2018
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Αφού διώχθηκε από τους δολοφόνους του Καλιγούλα, είχε αποσυρθεί σε μια θερινή κατοικία, που ονομάζεται Ερμαίο· λίγο αργότερα, επειδή τρομοκρατήθηκε από τα νέα της σφαγής, σύρθηκε προς το πιο κοντινό λιακωτό και κρύφτηκε ανάμεσα στα παραπετάσματα που κρέμονταν στην πόρτα.

Στο Λατινικό πόλεμο ο Τίτος Μάνλιος, ο ύπατος, που καταγόταν από αριστοκρατική γενιά, είχε την αρχηγία του στρατού των Ρωμαίων. Αυτός, όταν κάποτε έφευγε από το στρατόπεδο, διέταξε να απέχουν όλοι από τη μάχη. Αλλά λίγο αργότερα ο γιος του πέρασε έφιππος μπροστά από το στρατόπεδο των εχθρών και προκλήθηκε σε μάχη από τον αρχηγό των εχθρών μ' αυτά τα λόγια:

Αν κατά τύχη πέσουν, όπως γίνεται συνήθως, τότε γίνεται αντιληπτό, πόσο στερημένοι από φίλους υπήρξαν. Αυτό είναι που λένε ότι είπε ο Ταρκύνιος όταν ήταν εξόριστος: « Τότε κατάλαβα ποιους είχα πιστούς φίλους, ποιους ψεύτικους, όταν πια δε μπορούσα ούτε σε εκείνους ούτε σε αυτούς να ανταποδώσω τη χάρη».

B1α.

Insidiatore

Qua

caedium / (caedum)

mihi

exercitus proeliis

inopum

haec

quo

neuter

	ΑΠΟ 22/12/2018 ΕΩΣ 05/01/2019
	1η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

B1β. propiorem

Επίρρημα

Θετικός: prope

Συγκριτικός: propius

Υπερθετικός: proxime

B2α.

excludunt

recedamus

exterruisti

proreptum

praeesse

abisset

abstenturam

faciendus

casuris

sunto

diceremur

B2 β. fers fertis – fer ferte

Γ1 α.

Γενική αντικειμενική στο insidiatōribus.

se: Αντικείμενο ρήματος (άμεση αυτοπάθεια)

consul: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στο T. Manlius

a quo: εμπρόθετος ποιητικού αιτίου στο απαρέμφατο metui. Εκφέρεται εμπρόθετα γιατί δηλώνει κάτι έμψυχο.

Tarquinius: υποκείμενο του απαρεμφάτου dixisse (ετεροπροσωπία) και υποκείμενο της μετοχής exulantem

Γ1 β.

quod Tarquinius dixisse fertur exulans. Το ρήμα fertur από το οποίο εξαρτάται το ειδικό απαρέμφατο dixisse είναι προσωπικό, παθητικό και λεκτικό. Για το λόγο αυτό έχουμε το υποκείμενο του απαρεμφάτου σε πτώση ονομαστική (άρση του

	ΑΠΟ 22/12/2018 ΕΩΣ 05/01/2019
	1η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

λατινισμού του ειδικού απαρεμφάτου). Κατά συνέπεια θα τεθεί σε ονομαστική και η μετοχή *exulans*, αφού είναι συνημμένη στο υποκείμενο *Tarquinius*.

Γ1γ. *Dux hostium his verbis proelio filium lacessivit.*

Γ1δ. *natus: qui natus erat (est) ingredienti: dum (tu) ingrederis – re (dum + οριστική ενεστώτα, η χρονική πρόταση δηλώνει το σύγχρονο)*

Γ2 α. αντίθεση προς την πραγματικότητα

α) στο παρόν : Υπόθεση : *Quodsi forte caderent*, Απόδοση : *tum intellegeretur*
αντίθεση προς την πραγματικότητα

β) στο παρελθόν : Υπόθεση : *Quodsi forte cecidissent*, Απόδοση : *tum intellectum esset*.

Γ2β. *cum aliquando castris abiret*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης· εισάγεται με τον ιστορικό/διηγηματικό σύνδεσμο *cum* (υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση κύριας και δευτερεύουσας· δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους· είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου της υποτακτικής· εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*abiret*), γιατί εξαρτάται από το ρήμα ιστορικού χρόνου (*edixit*), και εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν.

ut omnes pugna abstinerent: Δευτερεύουσα βουλητική πρόταση, ονομαστική ως αντικείμενο στο ρήμα *edixit*· εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*abstinerent*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*edixit*) και αναφέρεται στο παρελθόν (ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων: η βούληση είναι δηλ. ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή, συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση, και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της).

Quodsi forte, [...], ceciderunt: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *quodsi*. Με απόδοση την κύρια πρόταση «*tum intellegitur*» σχηματίζει υποθετικό λόγο της ανοιχτής υπόθεσης (1ο είδος). Συγκεκριμένα, η υπόθεση εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*cecidierunt*) και αναφέρεται στο παρελθόν, ενώ η απόδοση εκφέρεται με οριστική ενεστώτα

	ΑΠΟ 22/12/2018 ΕΩΣ 05/01/2019
	1η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(intellegitur) και αναφέρεται στο παρόν. (Ισοδυναμεί με αόριστη επανάληψη στο παρόν ή μέλλον της αρχαίας ελληνικής)

Σχηματική απόδοση υποθετικού λόγου:

Υπόθεση: quodsi ... ceciderunt (οριστική
 παρακειμένου) → παρελθόν **Απόδοση:** tum intellegitur (οριστική
 ενεστώτα) → παρόν

ut fit plerumque: δευτερεύουσα επιρρηματική απλή παραβολική (παρενθετική) πρόταση του τρόπου, που λειτουργεί ως β' όρος σύγκρισης (α' όρος σύγκρισης είναι η υποθετική πρόταση με ρήμα το ceciderunt). Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο ut και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (fit), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα.

cum iam neutris gratiam referre poteram: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα intellexi. Εισάγεται με τον καθαρά χρονικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη (η οριστική διατηρείται, γιατί λειτουργεί ανεξάρτητα από τον πλάγιο λόγο). Ειδικότερα εκφέρεται με παρατατικό (poteram), γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

Γ2 γ.

Postquam (Claudius) exclusus est (erat): Εκφέρεται με έγκλιση οριστική, γιατί δηλώνει μόνο το χρόνο και τίποτε άλλο, συγκεκριμένα χρόνου παρακειμένου ή υπερσυντελικού (exclusus est / erat), γιατί εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

exterritus: cum (Claudius) exterritus esset